

Draaiboek overgang PO/VO

De overgang van het basisonderwijs naar het Udens College is voor veel kinderen met een stoornis in het autistisch spectrum een moeilijke overgang. Dit komt voornamelijk omdat er minder structuur zal zijn. Ze worden geconfronteerd met een nieuwe school waar ze de weg niet weten en de regels niet kennen.

Omdat het Udens College ook voor deze groep kinderen de overgang zo soepel mogelijk wil laten verlopen hebben we onderstaand draaiboek opgesteld.

In samenwerking met de ouders en de basisschool proberen we zo een soepele en verantwoorde overgang mogelijk te maken.

Beschrijving van de te nemen stappen:

<u>Stappen</u>	<u>hulpmiddelen</u>
<p>De voorbereidingen op de basisschool</p> <p>Als LGF of PGB noodzakelijk blijkt te zijn moet dit tijdig door de ouders aangevraagd worden.</p> <p>In verband met het tijdig verkrijgen van de financiering is het belangrijk de leerling voor 1 okt. in te schrijven op de r.e.c.-school.</p> <p>Let erop dat de school die een l.g.f.-leerling inschrijft, dit registreert bij het c.f.i. d.m.v. een formulier nr. 53026 (te downloaden van www.cfi.nl gele katern 2003 no.10 blz. 12)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wordt het regulier onderwijs met extra ondersteuning vanuit rugzakje of LWOO of regulier onderwijs zonder extra ondersteuning?. • Rekening houden met sociale redzaamheid:<ul style="list-style-type: none"> ○ Kan de leerling omgaan met wisselingen van Leerkrachten / lessen ○ Hoe gaat de leerling om met huiswerk ○ Hoe gaat de leerling om met andere leerlingen ○ Is de leerling in staat zelfstandig naar school te gaan ○ Kan de leerling zelfstandig opstaan en ontbijten, tas inpakken ○ Hoe gedraagt de leerling zich tijdens de gymlessen, pauze, drukte tijdens leswisselingen <p>Praktische voorbereidingen in groep 8:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inventariseer alle vragen die de leerling heeft over zijn nieuwe school. • De zorgcoördinator PO is op de hoogte van de problematiek van de leerling; psychologische verslagen en onderwijskundig rapport: Wat heeft	<p><i>Indicatiestelling condities en instrumentarium.</i> In het kader van LGF. W. Resing,</p> <p><i>Recht op een rugzak+ sterker in je schoenen + handvat voor een handelingsplan:</i> brochure voor ouders over l.g.f. 2003 bestellen bij FvO Tel:030-2363767</p> <p><i>De indicatiecriteria in vogelvlucht.</i> Lgf 2004 LCTI www.lcti.nl post@lcti.nl</p> <p><i>Ruggensteun bij de rugzak</i> Handreiking voor ouders bij de schoolkeuze voor hun gehandicapte kind. www.ouders.net info@ouders.net</p> <p>Gesprek leerkracht PO en leerling. Vragenlijst voor leerling: "prettig schoolgaan". Bijlage 1.</p>

<p>deze leerling nodig aan begeleiding op zijn nieuwe school: denk aan overzicht in tijd, ruimte en activiteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennismakingsgesprek van leerling met begeleider VO school. Spreek duidelijk af wie het persoonlijk aanspreekpunt wordt voor de leerling. Deze persoon coacht vervolgens de leerling samen met de huidige leerkracht naar het VO en bouwt zo een vertrouwensrelatie op. • Neem de schoolgids VO door (juni) Het maken van een “werkstuk” over de nieuwe school geeft de leerling concrete informatie. De leerling leert de regels kennen. De volgende praktische zaken kunnen aan bod komen: <ul style="list-style-type: none"> Wat zijn de schooltijden? Welke vakken krijg ik? Wat moet ik doen als ik vragen heb? Wat gebeurt er bij lesuitval? Wat zijn de schoolregels? Hoe fiets ik naar school? Waar moet ik me afmelden bij ziekte? Wat is een klassenboek? Waar kan ik het klassenboek vinden? Hoe ziet de school eruit? Hoe zien de gymlessen eruit? <p>Let op! Bij en l.g.f.-indicatie de extra uren tijdig opnemen in het taakbelastingsbeleid van de persoon die de leerling met a.s.s. gaat begeleiden.</p>	<p>Leerkracht PO / anti-begel. / leerling</p> <p>Schoolgids VO</p> <p><i>Kinderen met autistische stoornissen in het (regulier) voortgezet onderwijs.</i> Informatie voor ouders en leerkrachten van NVA www.autisme-nva.nl info@autisme-nva.nl</p> <p><i>Met de rugzak naar het VO.</i> Draaiboek voor brugjaarcoördinator, mentor, zorgcoördinator. Wegbereiders LGF info@wegbereiders.nl</p>
<p>Oriëntatiebezoeken aan het Udens College: (mei-juni)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Leerling maakt samen met zijn leerkracht een vragenlijst over onderdelen die niet duidelijk zijn voor hem. ○ Neem dit lijstje tijdens de kennismakingsweek mee naar het Udens College ○ De leerling krijgt de mogelijkheid om 1 week in een brugklas mee te draaien. ○ Tijdens die kennismakingsweek vinden de volgende activiteiten plaats: <ul style="list-style-type: none"> * De leerling maakt kennis met de mentor * De leerling volgt de lessen in een brugklas * Indien nodig krijgt de leerling een buddy toegewezen * Leerling krijgt een rondleiding * De regels worden besproken en meegegeven * De leerling krijgt uitleg over het rooster en de 	<p>info@udenscollege.nl</p> <p>Gesprek leerkracht PO en leerling.</p> <p>Anti-begel. zoekt een geschikte klas, bij voorkeur de klas van de nieuwe mentor.</p>

<p>manier waarop veranderingen worden aangegeven</p> <p>* De leerling maakt kennis met de conciërge</p> <p>* Bovendien krijgt de leerling een plattegrond van het gebouw.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling wordt door de anti-begeleider VO wegwijst gemaakt op zijn nieuwe school. Tijdens dit bezoek worden alle vragen van de leerling beantwoord. Bovendien worden de volgende vragen besproken: <ul style="list-style-type: none"> ○ Waar zijn de lokalen? ○ Wie is de klassenmentor? ○ Wie wordt de begeleider? ○ Wanneer kan ik hem/haar spreken? ○ Wie zitten er in mijn klas? ○ Van wie krijg ik les? ○ Welke lessen krijg ik? ○ Wat doe je in de pauze? ○ Waar laat ik mijn jas en (gym) tas? • Gesprek met ouders . Samen met de ouders wordt besproken hoe we de leerling het beste kunnen begeleiden. De mogelijkheden binnen het Udens College worden meegedeeld. 	<p>Gesprek anti-begel. VO, leerling.</p> <p>Ouders, anti-begel. en eventueel de mentor.</p>
<p>Start van het nieuwe schooljaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • De anti-begel. maakt een handelingsplan voor de leerling. • De anti-begel. zorgt dat alle docenten van de leerling en conciërges op de hoogte zijn van de problematiek van de leerling. Zij geeft middels een schrijven handelingsadviezen aan de docenten. Als bron worden de verslagen van de basisschool en hulpverlening gebruikt. De volgende aspecten komen terug in de handelingsadviezen: Overzicht in ruimte: <ul style="list-style-type: none"> • vaste plaats in de klas • alleen die spullen op tafel die nodig zijn 	<p>Handelingsplan Voor LGF leerling: a. zorgovereenkomst b. handelingsdeel</p> <p>www.wegbereiders.nl</p> <p>Handelingsadviezen voor docenten Bijlage 2.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • instructieplek van docent • huiswerk op dezelfde plaats op het bord • waar kan de leerling naar toe als hij/zij overprikkeld is • waar kan de leerling terecht met hulpvragen <p>Overzicht in tijd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veranderingen in het lesrooster • Plannen van huiswerk • Voorkom tijdsdruk • Gebruik geen vage tijdsaanduidingen zoals: straks, even, momentje... • Vakanties <p>Overzicht in activiteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorg voor duidelijkheid op vrije momenten • Zorg voor duidelijkheid bij bijzondere activiteiten als sportdagen, uitstapjes, hike • Wat wordt er van hem verwacht: wie, waar, wanneer, met wie, wat daarna. <p>Begeleidingsstijl:</p> <ul style="list-style-type: none"> • benader de leerling individueel, • non-verbale communicatie wordt niet begrepen • ben in je communicatie eenduidig • benoem het concrete gedrag wat wenselijk is • leerling kan 1 ding tegelijk • maak zoveel mogelijk zaken visueel • mag je de leerling aanraken? • voor welke prikkels is hij overgevoelig? Geluiden? • wat zie je als hij gespannen is? • hoe moet je hem benaderen als hij gespannen is? • Hoe ga je om met eventuele preoccupatie? • Is er een gedragskaart nodig? • Is er een huiswerkschrift nodig? <p>Wanneer, hoe en door wie worden de medeleerlingen en de ouders ingelicht?</p>	<p><i>Leerlingen met autisme in de klas</i> Een praktische gids voor leerkrachten en intern begeleiders. Landelijk Netwerk Autisme www.landelijknetwerkautisme.nl</p> <p><i>Voor alle duidelijkheid</i> Leerlingen met autisme in het reguliere onderwijs. Peter Vermeulen</p> <p><i>Het aspergersyndroom. Autisme in het regulier en speciaal onderwijs.</i> Een praktische gids voor leraren en begeleiders. Isbn 90-6445-289</p> <p>Bij het opzetten van begeleiding gebruik maken van de ingevulde lijst: "prettig schoolgaan"</p> <p><i>Het aspergesyndroom. Autisme in het regulier en speciaal onderwijs.</i> Een praktische gids voor leraren en begeleiders. Isbn 90-441-1281-3</p> <p><i>Kinderen met een a.s.s. in het regulier V.O.</i> Brochure N.V.A. Tel: 030-2299800 www.autisme-nva.nl</p> <p>Protocol inlichten van medeleerlingen en ouders. Bijlage 3</p>
---	--

<p>De eerste weken zijn belangrijk. Het is dan van belang dat de leerling gesprekken heeft met de begeleider. Hoe meer de leerling weet, hoe gemakkelijker de nieuwe start zal zijn.</p> <p>De meeste kleine dingen kunnen leiden tot grote verwarring en dus problemen. Probeer direct na de zomervakantie een aantal praktische vragen te beantwoorden:</p> <p>Hoe ziet het rooster er uit? Waar noteer ik dat? Wat moet ik meenemen voor elk vak? Welk huiswerk moet ik maken (wat is maken? wat is leren?) Hoe plan ik mijn huiswerk? Hoe gebruik in mijn agenda? Hoe leer ik in "stukjes"? Hoe kom je erachter wat je moet leren als je het niet in je agenda staat?</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling krijgt een buddy aangewezen. • Kijk wat de sterke kanten zijn van deze leerling en maak daar gebruik van. • Contacten met VSO worden onderhouden. 	<p>Anti-begel. maakt afspraak voor wekelijks gesprek: vaste tijd, plaats en agenda. Bovendien wordt een vaste reservetijd afgesproken.</p> <p>Mentor en anti-begel. maken afspraken over begeleiding; wie doet wat?</p> <p>Mentor / docent kunnen gebruik maken van:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. SOS map b. Welles-nietes
--	---

<p>Gedurende het schooljaar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is maandelijks een contact tussen anti-begel. en ouders. • Afhankelijk van de hulpvraag worden evaluaties gepland. Bij deze evaluaties zijn aanwezig: ouders, anti-begel. mentor. Voor elke evaluatie geven docenten aan of er bijzonderheden zijn rondom deze leerling. • Mentor en/of docenten worden door de anti-begel. op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen. • Het handelingsplan wordt bijgesteld door anti-begel. 	<p>Overleg anti-begel. en ouders.</p> <p>Anti-begeleidster woont leerlingbesprekingen bij.</p>
<p>Overgang klas 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Voor einde van het schooljaar kennis maken met de mentor van klas 2. * Bespreek afwijkende regels * Eventueel inzage in lesmethoden van klas 2. * Inventariseer de vragen die de leerling voor het komende jaar heeft. * Bekijk of er in de eerste weken activiteiten plaatsvinden waar de leerling problemen mee kan hebben. (sportdag) <p>Indien een leerling nog geen indicatie heeft, kun je bij vermoedens van a.s.s. gebruik maken van de vragenlijst van LNA.</p>	<p>Bijlage 4. Vragenlijst L.N.A.</p>

Met deze richtlijnen is de overstap wellicht wat makkelijker
Het is van belang dat de stappen voor elke leerling op maat gemaakt worden.

Literatuurlijst autisme:

Onderwijsspecial Engagement (blad van de NVA) oktober 2000

Brochure: Kinderen met Autistische Stoornissen in het reguliere Onderwijs.

Brochure: Kinderen met Autistische Stoornissen in het Voortgezet Onderwijs

Brochure: De grabbelton van het Autismespectrum.

Video/DVD: "Als autisme niet opvalt" (over kinderen met ASS)

Video/DVD: "Anders dan anderen" (over kinderen met ASS in het onderwijs en de AB)

Video/DVD: "De zus van Einstein"

Deze informatie is te bestellen via de NVA middels een bestellijst:

NVA = de Nederlandse Vereniging voor Autisme

Prof. Bronkhorstlaan 10

3723 MB Bilthoven

030-2299800

www.autisme-nva.nl

Boeken:

Attwood, T. (2001)	Het Syndroom van Asperger. Een gids voor ouders en hulpverleners.
Frith, F. (1996)	Autisme. Sleutel tot het raadsel.
Gilberg, C. & Peeters, Th. (1995)	Autisme: medisch en educatief. Opleidingscentrum Autisme.
Jackson, L. (2003)	Mafkezen en het Asperger-syndroom. Een handleiding voor de puberteit.
Molenaar-Klumper, M.	NLD Signaleren, diagnosticeren en behandelingen in de (2001)onderwijssetting.
Mulders, M.A.H. e.a. (1996)	Autisme: aanpassen en veranderen. Van Gorcum ISBN 90-232-2878-2
Peeters, Th. (1994)	Autisme van begrijpen tot begeleiden. Hadewijch
Quak, G. & Smeets, K. (2003)	Autisme is zo gek nog niet. Ondersteunend handelen bij autisme.
Segar, M. (2002)	Coping. Overlevingsgids voor mensen met het Aspergersyndroom.
Vermeulen, P. (1998)	Brein bedriegt. Als autisme niet op autisme lijkt. (Asperger)
Vermeulen, P. (2002)	Voor alle duidelijkheid. Leerlingen met autisme in het gewoon onderwijs.

Wing, L. (2000)

Leven met uw autistische kind.
Een gids voor ouders en begeleiders.